

«Մեր կյանքը և ծառայությունը» հանդիպման ձեռնարկի հղումներ

ՄԱՅԻՍԻ 3–9

**ԳԱՆՁԵՐ ԱՍՏԾՈՒ ԽՈՍՔԻՑ | ԹՎԵՐ
27–29**

«Եհովայի պես անկողմնակալ լինենք»

Մ13 6/15, էջ 10, պրբ. 14

Լիարժեքորեն գնահատիր Եհովայի հատկությունները

¹⁴ Հինգ հարազատ քույրեր գնացին Մովսեսի մոտ ու ասացին. «Ինչի՞ համար մեր հոր անունը վերանա իր տոհմից այն պատճառով, որ նա որդի չուներ»: Հետո խնդրեցին՝ ասելով. «Մեր հոր եղբայրների հետ միասին մեզ էլ կալվածք տուր»: Ի՞նչ արեց Մովսեսը: Արդյոք նա պատասխանե՞ց. «Օրենքում բացառություններ չկան»: Ո՛չ: «Մովսեսը նրանց գործը ներկայացրեց Եհովային» (Թվեր 27:2–5): Ի՞նչ պատասխանեց Աստված: Նա Մովսեսին ասաց. «Սալպաադի աղջիկները ճիշտ են ասում: Իրենց հոր եղբայրների հետ միասին որպես ժառանգություն նրանց անպայման կալվածք տուր և իրենց հոր ժառանգությունը նրանց փոխանցիր»: Եհովան ավելին արեց. նա բացառությունը դարձրեց օրենք՝ ասելով. «Եթե որևէ մարդ որդի չունենա ու մահանա, նրա ժառանգությունը փոխանցեք իր աղջկան» (Թվեր 27:6–8; Հեսու 17:1–6): Այդ օրվանից՝ իսրայելացի այն կանայք, ովքեր նման իրավիճակում հայտնվեին, կստանային իրենց հասանելի ժառանգությունը:

Մ13 6/15, էջ 11, պրբ. 15

Լիարժեքորեն գնահատիր Եհովայի հատկությունները

¹⁵ Ի՞նչ լավ և անաչառ որոշում: Եհովան բոլոր իսրայելացիների հանդեպ արդարությամբ և հարգանքով էր վերաբերվում: Դժվար կացության մեջ գտնվող այս հինգ քույրերը բացառություն չէին (Սաղ. 68:5): Սա աստվածաշնչյան այն բազմաթիվ

դրվագներից մեկն է, որն արտացոլում է մի սրտառու ճշմարտություն. Եհովան անկողմնակալ է իր բոլոր ծառաների հանդեպ (1 Սամ. 16:1–13; Գործ. 10:30–35, 44–48):

Մ13 6/15, էջ 11, պրբ. 16

Լիարժեքորեն գնահատիր Եհովայի հատկությունները

¹⁶ Ի՞նչը կօգնի, որ Եհովայի պես անկողմնակալ լինենք: Հիշենք, որ անկողմնակալությունը ներառում է երկու բան՝ *մտավիճակ* և *գործեր*: Կհամաձայնվես, որ բոլորս էլ սիրում ենք մեր մասին մտածել, թե անկողմնակալ ենք: Բայց իրականում միշտ չէ, որ ճիշտ ենք գնահատում ինքներս մեզ: Այդ դեպքում ինչպե՞ս կարող ենք իմանալ, թե ինչպիսին ենք իրականում: Երբ Հիսուսը ուզում էր իմանալ, թե մարդիկ ինչ են խոսում իր մասին, իր վստահելի ընկերներին հարցրեց. «Մարդիկ ի՞նչ են ասում՝ ո՞վ է մարդու Որդին» (Մատթ. 16:13, 14): Ինչո՞ւ չընդօրինակենք Հիսուսին: Հարցրու այնպիսի մարդու, ով, գիտես, անկեղծորեն կասի, թե արդյոք անկողմնակալ ես: Գուցե նա ասի, որ ուսասյական, սոցիալական կամ տնտեսական խտրականություն է նկատում քո մեջ: Այդ դեպքում ջերմեռանդորեն աղոթիր Եհովային քո զգացումների մասին, աղաչիր նրան, որ օգնի քեզ փոխելու տրամադրվածությունդ և լիարժեքորեն դրսևորելու նրա անկողմնակալությունը (Մատթ. 7:7; Կող. 3:10, 11):

Հոգևոր գանձեր

it-2, էջ 528, պրբ. 5

Ընծաներ

Ընդալիքի ընծաներ: Եհովային մատուցվող ընծաների մեծ մասի հետ բերում էին նաև ընդալիքի ընծաներ: Իսրայելացիները այդպես պետք է անեին հատկապես այն բանից հետո, երբ բնակություն հաստատեին Ավետյաց երկրում (Թվ 15:2, 5, 8–10): Ընդալիքի ընծան գինի

էր («ոգելից խմիչք»): Այն լցնում էին զոհասեղանի վրա (Թվ 28:7, 14; համեմատիր Ելք 30:9; Թվ 15:10): Փիլիպպեի քրիստոնյաներին Պողոս առաքյալը գրեց. «Եթե ես իմ անձը մատուցում եմ այնպես, ինչպես որ ըմպելիքի ընծան է թափվում ծառայության զոհի վրա, դեպի որը առաջնորդել է ձեզ հավատը, ես ուրախ եմ»: Այստեղ ըմպելիքի ընծայի օրինակով առաքյալը հայտնում է, որ պատրաստ է ամբողջովին սպառվել հավատակիցների օգտի համար (Փպ 2:17): Իր մահից կարճ ժամանակ առաջ նա Տիմոթեոսին գրեց. «Ես իմ անձն արդեն մատուցում եմ այնպես, ինչպես ըմպելիքի ընծան է թափվում, և իմ ազատվելու ժամանակը մոտ է» (2Տմ 4:6):

ՄԱՅԻՍԻ 10–16

ԳԱՆՁԵՐ ԱՍՏՄՈՒ ԽՈՍՔԻՑ | ԹՎԵՐ 30–31

«Ինչ որ երդվել ես, կատարիր»

it-2, էջ 1162
Երդում

Տալը՝ կամավոր, պահելը՝ պարտադիր: Երդում տալը լիովին կամավոր էր: Սակայն երբ մարդը երդում էր տալիս, ապա ըստ Աստծու Օրենքի՝ պարտավոր էր կատարել այն: Ուստի երբ ասվում էր՝ մարդ «իր հոգին կապել» է երդումով, նշանակում էր՝ նա իր կյանքով էր երաշխավորել, որ իր խոսքի տերը կլինի (Թվ 30:2; տես նաև Հո 1:31, 32): Քանի որ խոսքը կյանքի մասին էր, հասկանալի է, թե ինչու էր Աստվածաշունչը երդվողին հորդորում շատ զգուշ լինել և երդում տալուց առաջ լիարժեքորեն ծանրութթթն անել այն պարտավորությունները, որ պատրաստվում էր ստանձնել: Օրենքում ասվում էր. «Երբ քո Աստված Եհովային երդում ես տալիս, մի՛ դանդաղիր կատարել այն, քանի որ քո Աստված Եհովան անպատճառ կպահանջի այն քեզից, և դու մեղք գործած կլինես: Բայց եթե երդում չանես, մեղք գործած չես լինի» (2Օր 23:21, 22):

it-2, էջ 1162
Երդում

Աստծուն տրված հանդիսավոր խոստում, որով մարդը պարտավորվում էր ինչ-որ բան անել, ինչ-որ բան զոհաբերել կամ ընծա մատուցել, ինչ-որ հատուկ ծառայություն սկսել, պայման ընդունել կամ էլ հրաժարվել ինչ-որ բանից, որը ինքնին արգելված չէր Աստծու Օրենքով: Երդում տալը կամավոր էր: Հանդիսավոր խոստումը այնպիսի ուժ ուներ, ինչ երդումը: Երբեմն էլ այդ երկու բառերը Աստվածաշնչում նույն համատեքստում են հանդիպում (Թվ 30:2; Մթ 5:33): Հանդիսավոր խոստում տալով՝ մարդը ավելի շուտ հայտարարում էր իր ունեցած նպատակի մասին, մինչդեռ երդումը տալիս էին իշխանության օժտված անձնավորության առաջ, ինչը վկայում էր այն մասին, որ երդվողը ճիշտ է խոսում և պարտավորվում է կատարել այն, ինչ ասել է: Երդումով հաճախ վավերացնում էին ուխտը (Ծն 26:28; 31:44, 53):

w04 8/1, էջ 27, պրբ. 3

Ուշագրավ մտքեր «Թուղ» գրքից

30:6–8 — Կարո՞ղ է քրիստոնյա ամուսինը չեղյալ դարձնել իր կնոջ ուխտը: Ուխտերի առնչությամբ Եհովան ներկայումս իր երկրպագուների հետ անհատապես է գործ ունենում: Օրինակ՝ անհատի նվիրումը Եհովային անձնական ուխտ է (Գաղատացիս 6:5): Ամուսինը իշխանություն չունի անվավեր ճանաչելու այդպիսի ուխտը: Սակայն կինը իր հերթին պետք է խուսափի այնպիսի ուխտերից, որոնք հակառակ են Աստծո խոսքին կամ ամուսնու հանդեպ ունեցած իր պարտականություններին:

Հոգևոր գանձեր

it-2, էջ 28, պրբ. 1
Հեփթայե

Մարդկանց կարող էին տալ կամ նվիրել Եհովային, որ խորանում հատուկ ծառայություն կատարեին: Ծնողները իրենց երեխաների հետ այդպես վարվելու իրավունք ունեին:

Օրինակ՝ այդպես եղավ Սամուելի դեպքում: Սամուելը դեռ չէր ծնվել, երբ նրա մայր Աննան Աստծուն այդպիսի խոստում տվեց. նա ասաց, որ իր երեխային կտա խորանում ծառայելու համար: Այդ խոստումը հաստատեց նաև նրա ամուսինը՝ Եղկանան: Հենց որ Սամուելը կաթից կտրվեց, Աննան նրան բերեց խորան: Այդ օրը Աննան նաև կենդանական զոհ մատուցեց (1Սմ 1:11, 22-28; 2:11): Այդպիսի մի երեխա էլ Սամսոնն էր, որը մանկուց ուխտավոր էր: Նրան նույնպես նվիրել էին Աստծուն ծառայելու համար (Դտ 13:2-5, 11-14; համեմատիր Թվ 30:3-5, 16 համարների հետ, որտեղ խոսվում է, թե հայրը ինչ իշխանություն ունի դստեր նկատմամբ):

ՄԱՅԻՍԻ 17-23

ԳԱՆՁԵՐ ԱՍՏԾՈՒ ԽՈՍՔԻՑ | ԹՎԵՐ 32-33

«Ձեր առաջից քշեք այդ երկրի բոլոր բնակիչներին»

ԿՈՒՆ 8/1, էջ 23

Գիտե՞ի՞ք արդյոք

Ի՞նչ էին այն «բարձր տեղերը» կամ «բարձրաւանդակները», որոնց մասին հաճախ խոսվում է Եբրայերեն Գրություններում

Երբ իսրայելացիները պետք է մտնեին Ավետյաց երկիր, Եհովան նրանց պատվիրեց, որ քանանացիների երկրագագության բոլոր վայրերը ավերեն: Նա ասաց. «Նորանց բոլոր պատկերաւոր կոթողները կործանեք եւ նորանց բոլոր թափժու կուռքերը կործանեք. եւ նորանց բոլոր բարձր տեղերը քանդեք» (Թուոց 33:52): Կեղծ երկրագագության այդ վայրերը կա՛մ բլուրների վրա բացօթյա տարածքներ էին, կա՛մ էլ հարթակների՝ կառուցված տարբեր տեղերում, օրինակ՝ ծառերի տակ կամ էլ պարզապես քաղաքներում (Գ Թագաւորաց 14:23; Դ Թագաւորաց 17:29; Եզեկիէլ 6:3): Այդ վայրերում կային զոհասեղաններ, սուրբ սյուներ ու

ձողեր, կուռքեր, խունկ ծխելու սեղաններ և այլն:

ԿՈՒՆ 2/15, էջ 27, պրք. 4-5

Դասեր քաղենք իսրայելացիների սխալներից

Այսօր մենք հանդիպում ենք փորձությունների, որոնք նման են իսրայելացիների փորձություններին: Ժամանակակից հասարակությունը շատ կուռքերի է պաշտում: Դրանք կարող են լինել հայտնի դերասաններ, մարզիկներ, ինչպես նաև փողը, քաղաքական համակարգերը, որոշ կրոնական առաջնորդներ և նույնիսկ ընտանիքի անդամները: Հնարավոր է, որ նշվածներից որևէ մեկը մեր կյանքում կարևոր տեղ զբաղեցնի: Եթե մտերմանաք նրանց հետ, ովքեր չեն սիրում Եհովային, կարող ենք կործանվել հոգևորապես:

Բահադի երկրպագության կարևոր մաս էին անօրինական սեռական հարաբերությունները, որոնք գրավեցին շատ իսրայելացիների և մոլորեցրին նրանց: Նույնանման ծուղակներ կան նաև այսօր, որոնց մեջ ընկնում են Աստծու Ժողովրդից ոմանք: Օրինակ՝ հետաքրքրասեր ու անզգույշ անհատը, իր տանն առանձնացած լինելով, ընդամենը մեկ անգամ սեղմելով համակարգչի մկնիկի կոճակը, կարող է դիտել բաներ, որոնք կապական են իր մաքուր խիղճը: Որքա՞ն տխրալի կլինի, եթե քրիստոնյան գայթակղության մեջ ընկնի՝ Ինտերնետում պոռնկագրություն դիտելով:

ԻԹ-1, էջ 404, պրք. 2

Քանան

Հետուն, իմաստություն դրսևորելով, «ոչ մի բառ զանց չարեց այն ամենից, ինչ որ Եհովան Մովսեսին պատվիրել էր» քանանացիներին ոչնչացնելու վերաբերյալ (Հս 11:15): Բայց իսրայելացիները չհետևեցին նրա իմաստուն առաջնորդությանը և արմատախիլ չարեցին այն ամենը, ինչը պղծում էր երկիրը: Իսրայելացիները ամբողջությամբ չօչնչացրին քանանացիներին, ուստի վերջիններս սկսեցին բնակվել նրանց հետ և

քայքայիչ ազդեցություն ունեցան նրանց վրա: Իսրայելում շատացան հանցագործությունները, ազգը մխրճվեց անբարոյության ու կռապաշտության մեջ, և այդ ամենի արդյունքում ի վերջո ավելի շատ մարդ մահացավ, քան կմահանար, եթե իսրայելացիները հավատարմորեն հետևեին Աստծու հրահանգին և ոչնչացնեին բոլոր քանանացիներին (Թվ 33:55, 56; Դտ 2:1–3, 11–23; Սղ 106:34–43): Եհովան իսրայելացիներին նախազգուշացրել էր, որ առանց կողմնակալության դատավճիռ կկայացնի և դատաստան կիրագործի. նա ասել էր, որ եթե իսրայելացիները մտերմություն ու խնամություն անեին քանանացիների հետ, որդեգրեին այդ մարդկանց կրոնական սովորույթներն ու պիղծ, նվաստացուցիչ ավանդույթները, ապա անշուշտ նրանց հանդեպ ևս ոչնչացման դատավճիռ կկայացվեր և Ավետյաց երկիրը «կփսխեր» նրանց, «ինչպես որ փսխել էր [նրանցից] առաջ եղող ազգերին» (Ելք 23:32, 33; 34:12–17; Ղև 18:26–30; 2Օր 7:2–5, 25, 26):

Հոգևոր գանձեր

it-1, էջ 359, պրբ. 2

Սահման

Ամեն ցեղի աշխարհագրական դիրքը վիճակի միջոցով որոշելուց հետո անհրաժեշտ էր երկրորդ գործոնի, այսինքն՝ ցեղի մեծության հիման վրա սահմանել ցեղերի հողաբաժինների չափերը: «Վիճակ գցելով՝ այդ երկիրը բաժանեք ձեր տոհմերի միջև: Բազմամարդ տոհմի ժառանգությունը ավելացրեք, իսկ սակավաթիվ տոհմի ժառանգությունը պակասեցրեք: Որ տեղը որ վիճակով ընկնի նրանցից մեկին, այն էլ կլինի նրա ժառանգությունը» (Թվ 33:54): Ցեղերի աշխարհագրական դիրքին վերաբերող որոշումը, որը վիճակ գցելով էր կայացվում, փոփոխման ենթակա չէր, մինչդեռ ցեղերին հատկացվող հողաբաժինների չափերը կարելի էր փոփոխել: Ուստի երբ պարզվեց, որ Հուդայի ցեղին բաժին ընկած տարածքը չափազանց մեծ է,

այն կրճատեցին և դրա մի մասը տվեցին Շմալոնի ցեղին (Հս 19:9):

ՄԱՅԻՍԻ 24–30

ԳԱՆՁԵՐ ԱՍՏԾՈՒ ԽՈՍՔԻՑ | ԹՎԵՐ 34–36

«Ապաստան գտիր Եհովայի մոտ»

w17.11, էջ 9, պրբ. 4

Ապաստան գտնո՞ւմ ես Եհովայի մոտ

⁴ Իսկ ի՞նչ էին անում հին Իսրայելում, երբ մարդը պատահմամբ էր սպանում մեկին: Թեև նրա արարքը կանխամտածված չէր, նա մեղավոր էր անմեղ արյուն թափելու համար (Ծննդ. 9:5): Այդուհանդերձ, նրա հանդեպ ողորմություն էր դրսևորվում. նրան թույլ էր տրվում արյան վրիժառուից փախչել ապաստանի վեց քաղաքներից մեկը: Այնտեղ նա կարող էր պաշտպանություն գտնել: Ապաստանի քաղաքում նա պետք է մնար մինչև քահանայապետի մահը (Թվեր 35:15, 28):

w17.11, էջ 9, պրբ. 6

Ապաստան գտնո՞ւմ ես Եհովայի մոտ

⁶ Առանց դիտավորության մարդ սպանած անհատը, փախչելով ապաստանի քաղաք, նախ պետք է դարպասի մոտ «երեցների պատմեր իր հետ պատահածը»: Նրան պետք է ընդունեին այդ քաղաքում և հոգատարություն դրսևորեին (Հեսու 20:4): Որոշ ժամանակ հետո նրան հետ էին ուղարկում այն քաղաքի երեցների մոտ, որտեղ տեղի էր ունեցել սպանությունը: Վերջիններս քննում էին այդ գործը (կարդա Թվեր 35:24, 25): Եվ միայն այն բանից հետո, երբ հաշտարարվում էր, որ սպանությունը պատահմամբ է կատարվել, այդ մարդուն վերադարձնում էին ապաստանի քաղաք:

w17.11, էջ 11, պրբ. 13

Ապաստան գտնո՞ւմ ես Եհովայի մոտ

¹³ Երբ անհատը գտնվում էր ապաստանի քաղաքում, նա պաշտպանված էր: Այդ քա-

ղաքների մասին Եհովան ասաց. «Դրանք ձեզ համար ապաստարան լինեն» (Հեուռ 20:2, 3): Աստված չէր պահանջում, որ մարդասպանը նորից դատվեր նույն արարքի համար: Բացի այդ, արյան վրիժառուին թույլ չէր տրվում մտնել այդ քաղաք ու կյանքից զրկել այդ անհատին: Ուստի վերջինս բնավ չպետք է վախենար, որ իր հետ հաշվեհարդար կտեսնեն: Քաղաքի ներսում նա ապահով էր՝ գտնվում էր Եհովայի պաշտպանության տակ: Այդ ապաստանը բանտ չէր: Քաղաքում ապրելով՝ նա կարող էր աշխատել, օգնել ուրիշներին և խաղաղությամբ ծառայել Եհովային: Այո՛, այդ անհատը կարող էր ապրել երջանիկ, բավարարվածությամբ պատճառող կյանքով:

Հոգևոր գանձեր

ԿՐԻ 2/15, Էջ 13, պրբ. 13

Համապատասխան փրկանք՝ բոլորի համար

¹³ Փրկանքից օգուտ չեն քաղելու ո՛չ Ադամը, ո՛չ էլ Եվան: Մովսիսական օրենքում այսպիսի օրենք կար. «Մահվան արժանի մարդասպանի հոգու դիմաց փրկանք չվերցնեք, քանի որ նա անպատճառ մահվան պետք է մատնվի» (Թվեր 35:31): Ադամը չէր խաբվել, հետևաբար նա մեղք էր գործել գիտակցաբար, դիտավորյալ (1 Տիմոթեոս 2:14): Նրա արարքը համարժեք էր իր սերունդներին սպանելուն. նրանք իրենից ժառանգելու էին անկատարություն, ուստի և մահվան դատապարտության տակ էին լինելու: Հստակ է, որ Ադամը մահվան էր արժանի, քանի որ լինելով կատարյալ մարդ՝ գիտակցաբար որոշեց խախտել Աստծու օրենքը: Փրկանքի արժեքը հոգուտ Ադամի կիրառելը հակասում է Եհովայի արդար սկզբունքներին: Բայց Ադամի մեղքի դիմաց փրկանք վճարելու շնորհիվ չեղարկվում է նրա սերունդների մահվան դատավճիռը (Հռոմեացիներ 5:16): Փրկանքի միջոցով Եհովան արմատապես լուծեց խնդիրը և իրավաբանության տեսանկյունից հիմք

ստեղծեց մեղքի կործանարար հետևանքները չեզոքացնելու համար: Հիսուսը՝ փրկագնորդը, «մահ ճաշակեց ամեն մարդու համար», և «իր մարմնում կրեց» Ադամի բոլոր զավակների մեղքերն ու դրանց հետևանքները (Եբրայեցիներ 2:9; 2 Կորնթացիներ 5:21; 1 Պետրոս 2:24):

ՄԱՅԻՍԻ 31–ՀՈՒՆԻՍԻ 6

ԳԱՆՁԵՐ ԱՍՏԾՈՒ ԽՈՍՔԻՑ | 2 ՕՐԵՆՔ 1–2

«Դատաստանը Աստծուն է պատկանում»

ԿՐԻ 3/15, Էջ 23, պրբ. 1

Եհովան արդարություն և արդարադատություն է սիրում

Ժողովի երեցները պարտավոր են քննել և դատել այն դեպքերը, երբ լուրջ մեղք է գործվել (1 Կորնթացիներ 5:12, 13): Դա անելիս նրանք պետք է հիշեն, որ Աստծու արդարությունը ձգտում է, որքանով հնարավոր է, ողորմած լինել: Եթե ողորմածություն դրսևորելու համար հիմքեր չկան, օրինակ, եթե մեղք գործած մարդը չի զղջում, տեղին չի լինի այն դրսևորել: Բայց երեցները վրեժխնդրությունից ելնելով չէ, որ զրկում են այդպիսի մարդուն ընկերակցությունից: Նրանք հույս ունեն, որ ընկերակցությունից զրկված լինելը ինքնին հերիք է, որ մարդը հոգևորապես սթափվի (համեմատիր Եզեկիել 18:23): Քրիստոսի գլխավորության ներքո երեցները ջանում են արդարություն հաստատել, իսկ դա նշանակում է նաև, որ նրանք պետք է լինեն «քամու դեմ եղող պատասպարան» (Եսայիա 32:1, 2): Դրա համար շատ կարևոր է, որ երեցները լինեն անկողմնակալ և ողջամիտ (2 Օրենք 1:16, 17):

ԿՐԻ 8/1, Էջ 9, պրբ. 4

Հավատարմորեն հնազանդվեցեք Աստծու իշխանությանը

⁴ Սակայն ժողովրդի դատը վարելու համար այդ մարդկանցից ավելին էր պահանջվում,

քան պարզապես իմանալ Օրենքը: Նրանք անկատար էին, ուստի արդարադատ լինելու համար պետք է զգուշջ մնային այնպիսի սխալ հակումներից, ինչպիսիք են եսասիրությունը, աշատությունը և ագահությունը: Մովսեսը նրանց պատվիրել էր. «Դատաստանի մեջ աշատութիւն չ'անէք, փոքրին մեծի պէս լսէք, բնաւ չ'վախենաք մարդի երեսից. որովհետեւ դատաստանը Աստուծունն է»: Այո՛, Իսրայելի դատավորները «դատաստան» էին անելու, այլ խոսքով՝ դատելու էին Եհովայի փոխարեն: Ինչպիսի՛ պատիվ (Բ Օրինաց 1:16, 17):

Հոգևոր գանձեր

Մ13 9/15, էջ 9, պրբ. 9

Եհովայի հիշեցումները հուսալի են

9 Երբ սկսվեցին իսրայելացիների 40-ամյա դեգերումները ահագիւր անապատում, Եհովան նախապես մանրամասներ չէր հայտնել, թե ինչպես է առաջնորդելու, պաշտպանելու և հոգ տանելու նրանց: Բայց նա միշտ ցույց էր տալիս, որ նրանք կարող են վստահել իրեն ու իր առաջնորդությանը: Ցերեկը ամպի սյան և գիշերը կրակե սյան միջոցով Եհովան հիշեցնում էր իսրայելացիներին, որ ինքը նրանց հետ է այդ անհյուրընկալ վայրերում (2 Օրենք 1:19; Ելք 40:36–38): Աստված նաև տալիս էր նրանց այն ամենը, ինչի կարիքը որ ունեին: «Ո՛չ նրանց հագուստը մաշվեց, ո՛չ էլ ոտքերը ուռան»: Այո՛, «նրանք ոչ մի բանի պակասություն չզգացին» (Նեեմ. 9:19–21):

ԱՊՐԵՆՔ ՈՐՊԵՍ ՔՐԻՍՏՈՂՅԱ

nwtsty Մթ 24:8-ի լրացուցիչ տեղեկությունը

ցավերի. այստեղ գործածված հունարեն բառը բառացիորեն վերաբերում է ուժգին ցավերին, որ լինում են ծննդաբերության ժամանակ: Թեև այս համարում այդ բառը վերաբերում է առհասարակ նեղություններին, ցավին և տառապանքին, այն կարող է նաև նշանակել, որ մեծ նեղությունից առաջ ընկած ժամանակա-

հատվածում, որի մասին նշվում է Մատթեոս 24:21-ում, կանխագուշակված դժվարություններն ու տառապանքները, ծննդաբերության ցավերի նման, ավելի հաճախակի, ուժգին և երկարատև էին դառնալու:

ՀՈՒՆԻՍԻ 7–13

ԳԱՆՁԵՐ ԱՍՏԾՈՒ ԽՈՍՔԻՑ | 2 ՕՐԵՆՔ 3–4

«Եհովայի օրենքները իմաստուն են և արդար»

it-2, էջ 1140, պրբ. 5

Հասկացողություն

Աստծու Խոսքը ջանասիրաբար ուսումնասիրելու և կիրառելու շնորհիվ մարդը ավելի խորամիտ է դառնում, քան իր ուսուցիչները, և ավելի մեծ հասկացողություն է ձեռք բերում, քան տարեցները (Սղ 119:99, 100, 130; համեմատիր Ղկ 2:46, 47): Ջե՞ որ Աստծու կանոններն ու դատավճիհները մաքուր են և արտացոլում են նրա հասկացողությունն ու իմաստությունը: Եթե Իսրայելը հավատարմորեն հետևեր դրանց, շրջակա ազգերը նրանց կհամարեին «իմաստություն և հասկացողություն ունեցող ժողովուրդ» (2Օր 4:5–8; Սղ 111:7, 8, 10; համեմատիր 1Թգ 2:3): Հասկացողություն ունեցող մարդը ընդունում է, որ Աստծու Խոսքը փոփոխման ենթակա չէ, ուզում է իր կյանքը ներդաշնակեցնել այդ Խոսքին և խնդրում է Աստծուն օգնել իրեն այդ հարցում (Սղ 119:169): Նա թույլ է տալիս, որ Աստծու Խոսքի ճշմարտությունը արմատավորվի իր ներսում (Մթ 13:19–23), գրում է այն իր սրտի տախտակների վրա (Առ 3:3–6; 7:1–4) և աստելություն է զարգացնում «ստույգության ամեն մի ճանապարհի» հանդեպ (Սղ 119:104): Այդպիսի հասկացողություն էր դրսևորել Աստծու Որդին, երբ ապրում էր երկրի վրա: Հիսուսն անգամ չցանկացավ փախչել ու խուսափել տանջանքի ցցի վրա մահանալուց. նա գիտեր, որ ինքը հենց այդպիսի մահով պիտի մահանար, որպես-

զի Սուրբ Գրքերում գրվածները կատարվեին (Մթ 26:51–54):

ՄԹ 11/1, Էջ 20, պրբ. 6–7
Երբ տալիս ես առատությամբ

Իր տեսածից և լսածից անչափ տպավորված՝ Սաբայի թագուհին խոնարհաբար ընդունեց. «Ի՞նչ երջանիկ եմ քո ծառաները, որ միշտ կանգնում եմ քո առաջ ու քո իմաստությունն եմ լսում» (1 Թագավորներ 10:4–8): Թագուհին Սողոմոնի ծառաներին երջանիկ անվանեց ոչ թե նրա համար, որ նրանք շքեղությամբ էին պարուրված, թեև դա այդպես էր, այլ նրա համար որ կարող էին շարունակ լսել Սողոմոնի խոսքերը, որոնք բխում էին աստվածատուր իմաստությունից: Այդ ծառաները իսկապես օրհնված էին: Ի՞նչ հրաշալի օրհնակ է Սաբայի թագուհին Եհովայի ներկայիս ծառաների համար, որոնք պատիվ ունեն հիանալու անձամբ Արարչի և նրա Որդու՝ Հիսուս Քրիստոսի իմաստությամբ:

Հատկանշական են նաև թագուհու հետևյալ խոսքերը, որ նա ասաց Սողոմոնին. «Թող օրհնյալ լինի քո Աստված Եհովան» (1 Թագավորներ 10:9): Ակնհայտ է՝ նա հասկանում էր, որ Սողոմոնն իր իմաստության և բարեկեցության համար Եհովային է պարտական: Թագուհու հիացմունքը հիշեցնում է այն խոստումը, որ Եհովան դրանից դարեր առաջ տվել էր Իսրայել ազգին: Նա ասել էր. «Պահեք ու կատարեք [իմ կանոնները], որովհետև դրանում է ձեր իմաստությունն ու հասկացողությունը այն ժողովուրդների աչքի առաջ, որոնք լսելով այս բոլոր կանոնների մասին՝ կասեն. «Անկասկած, այս մեծ ազգը իմաստություն և հասկացողություն ունեցող ժողովուրդ է»» (2 Օրենք 4:5–7):

ՄԹ 8/1, Էջ 29, պրբ. 13
Դու «հարուստ ես Աստծու աչքին»

¹³ Օրհնելով իր ժողովրդին՝ Եհովան միշտ լավագույնն է տալիս նրան (Հակոբոս 1:17): Օրինակ՝ Աստված իսրայելացիներին տվեց մի երկիր, որը «կաթ ու մեղր էր բղխում»: Թեև

Եգիպտոսը նույնպես այդպիսի երկիր էր համարվում, սակայն կար մեկ կարևոր տարբերություն նրա ու Եհովայի տված երկրի միջև: Դա մի երկիր էր, որը, ինչպես Մովսեսն ասաց իսրայելացիներին, «Եհովա Աստվածն էր դարմանում»: Այլ խոսքով՝ իսրայելացիները բարգավաճելու էին, քանի որ Եհովան հոգ էր տանելու իրենց: Քանի դեռ հավատարիմ էին Եհովային, նրանք մեծապես օրհնվում էին և վայելում այնպիսի կյանք, որն ակնհայտորեն ավելի լավն էր, քան հարևան ազգերի ապրելակերպը: Այո՛, Եհովայի օրհնությունն է «հարստացում» (Թուղ 16:13; Բ Օրինաց 4:5–8; 11:8–15):

Հոգևոր գանձեր

ՄԹ 9/15, Էջ 25, պրբ. 3
Ուշագրավ մտքեր «Երկրորդ Օրինաց» գրքից

4:15–20, 23, 24 — Արդյո՞ք կուռք պատրաստելու արգելքը նշանակում է, որ սխալ է գեղարվեստական նպատակներով որևէ բանի նմանությունը ստեղծել: Ոչ, չի նշանակում: Այս համարներում նշված խոսքերը արգելում են պաշտամունքի նպատակով պատկերներ պատրաստելը՝ ‘կուռքերին երկրպագություն անելը և պաշտելը’: Գրությունները չեն արգելում գեղարվեստական նպատակներով քանդակելը կամ նկարելը (Գ Թագաւորաց 7:18, 25):

ՀՈՒՆԻՍԻ 14–20

ԳԱՆՁԵՐ ԱՍՏԾՈՒ ԽՈՍՔԻՑ | 2 ՕՐԵՆՔ 5–6

«Սովորեցրեք ձեր երեխաներին սիրել Եհովային»

ՄԹ 6/15, Էջ 20, պրբ. 11
Ծնողներ, հոգացեք ձեր ընտանիքի կարիքները

¹¹ Այս թեմայի հետ կապված ոչ մի սուրբգրային հատված թերևս այնքան հաճախակի

չի հիշատակվում, որքան Բ Օրինաց 6:5–7 համարները: Բաց արեք ձեր Աստվածաշունչը և կարդացեք դրանք: Ուշադրություն դարձրեք, որ նախևառաջ ծնողներին է պատվեր տրվում կերտել իրենց հոգևորը, սեր մշակել Եհովայի հանդեպ ու սրտանց ընդունել նրա խոսքերը: Այո, դուք պետք է Աստծու Խոսքը փութաջանորեն ուսումնասիրեք, կանոնավորաբար կարդաց և խորհրդածեք ընթերցածի շուրջ, որպեսզի իսկապես հասկանաք ու սիրեք Եհովայի ճանապարհները, սկզբունքները և օրենքները: Արդյունքը կլինի այն, որ ձեր սիրտը կլցվի Աստվածաշնչի զմայլեցուցիչ ճշմարտություններով, որոնք կմղեն ձեզ ուրախանալ Եհովայով, ակնածել նրանից ու սիրել նրան: Դուք ձեր երեխաներին շատ բարի բաներ կունենաք տալու (Ղուկաս 6:45):

w07 5/15, էջ 15–16

Ինչպե՞ս կարող եմ օգնել երեխաներիս՝ ստանալու ճշմարիտ կրթություն

Քո ցանկությունները, գաղափարները, արժեքները և հետաքրքրությունները արտահայտվում են ոչ միայն ասածներիդ, այլ և գործերիդ մեջ (Հռոմեացիներ 2:21, 22): Մանուկ հասակից երեխան սովորում է՝ ուշադրությամբ հետևելով ծնողներին: Երեխաները հասկանում են, թե ինչն է կարևոր իրենց ծնողների համար, և հենց այդ բաներն էլ նրա՛նց համար են դառնում կարևոր: Եթե դու իսկապես սիրում ես Եհովային, քո երեխաները կնկատեն դա: Օրինակ՝ նրանք կտեսնեն, որ Աստվածաշնչի ընթերցանությունը և անձնական ուսումնասիրությունը կարևոր են քեզ համար: Նրանք կհասկանան, որ դու Թագավորության շահերը քո կյանքում առաջին տեղում ես դնում (Մատթեոս 6:33): Կանոնավորաբար քրիստոնեական հանդիպումներին հաճախելը և Թագավորության քարոզչական գործին մասնակցելը ցույց կտան նրանց, որ Եհովային սուրբ ծառայություն մատուցելը ամենակարևոր բանն է քեզ համար (Մատթեոս 28:19, 20; Երբայեցիներ 10:24, 25):

w05 6/15, էջ 21, պր. 14

Ծնողնե՛ր, հոգացեք ձեր ընտանիքի կարիքները

¹⁴ Ինչպես երևում է Բ Օրինաց 6:7 համարից, շատ հնարավորություններ կան, որոնցից օգտվելով՝ դո՛ւք, ծնողնե՛ր, կարող եք հոգևոր բաներ քննարկել ձեր զավակների հետ: Անկախ նրանից՝ միասին ճանապարհորդում եք, գործ եք անում թե հանգստանում՝ դուք կարող եք հնարավորություններ գտնել ձեր երեխաների հոգևոր կարիքները բավարարելու համար: Իհարկե, հարկ չկա երեխաներին անդադար «քարոզ կարդալ» աստվածաշնչային ճշմարտությունների մասին: Դրա փոխարեն՝ ձգտեք, որ ընտանեկան զրույցները միշտ կերտիչ ու հոգևոր մակարդակի վրա լինեն: Օրինակ՝ «Արթնացե՛ք» պարբերագրում տպագրվում են բազմաթիվ հոդվածներ ամենատարբեր թեմաներով: Օգտվելով այդ հոդվածներից՝ կարելի է երեխաների հետ զրուցել Եհովայի ստեղծած կենդանական աշխարհի, երկրագնդի գեղատեսիլ վայրերի, ինչպես նաև զանազան մշակույթների ու մարդկանց նիստուկացի մասին: Նման զրույցները գուցե մղեն երեխաներին ավելի շատ կարդալ հավատարիմ և իմաստուն ծառա դասակարգի հրատարակությունները (Մատթեոս 24:45–47):

Հոգևոր գանձեր

w19.02, էջ 22, պր. 11

Սերն ու արդարությունը հին Իսրայելում

¹¹ **Ինչ ենք սովորում:** Եհովան երևացող բաներից ավելին է տեսնում: Նա տեսնում է, թե ով ենք մենք իրականում, և ինչ կա մեր սրտում (1 Սամ. 16:7): Մեր մտքերից, զգացմունքներից ու արարքներից և ոչ մեկը չի վրիպում նրա աչքից: Նա մեր մեջ լավ հատկություններ է փնտրում և քաջալերում է, որ ավելի լավը դառնանք: Բայց Եհովան նաև ցանկանում է, որ հայտնաբերենք և վերահսկենք մեր սխալ մտքերը, նախքան դրանք կհասցնեն վերածվել չար արարքների (2 Տար. 16:9; Մատթ. 5:27–30):

ՀՈՒՆԻՍԻ 21–27

ԳԱՆՁԵՐ ԱՍԾԾՈՒ ԽՈՍՔԻՑ | 2 ՕՐԵՆՔ 7–8

«Նրանց հետ խնամություն չանես»

Կ12 7/1, էջ 29, պրբ. 2

Ինչո՞ւ է Աստված պահանջում, որ իրեն երկրպագողները ամուսնանան միայն հավատակիցների հետ

Եհովան գիտեր, որ Սատանան ցանկանում է ապականել Իր ժողովրդին՝ դրդելով երկրպագելու կեղծ աստվածների: Այդ իսկ պատճառով Աստված զգուշացրեց նրանց՝ այլազգի կողակից ունենալու վերաբերյալ ասելով. «Նա քո որդուն կշեղի ինձ հետևելուց, ու նրանք ուրիշ աստվածների կծառայեն»: Այս պատվերին չհնազանդվելու հետևանքը կարող էր աղետալի լինել: Եթե Իսրայել ազգը ուրիշ աստվածների ծառայեր, կկորցներ Աստծու հավանությունն ու պաշտպանությունը և հեշտությամբ թշնամիների զոհը կդառնար: Այդ դեպքում Իսրայելից չէր կարող սերել խոստացյալ Մեսիան: Հստակ է, թե Սատանան ինչու էր շահագրգռված, որ նրանք ամուսնանան ուրիշ աստվածների ծառայող այլազգիների հետ:

Կ15 3/15, էջ 31

«Միայն Տիրոջ հետևորդի հետ» ամուսնանալու պատվերին հետևելը խելամի՞տ է

Այնուհանդերձ, Եհովան իր Խոսքում պատվեր է տալիս ամուսնանալ միայն Տիրոջ հետևորդի հետ: Ինչո՞ւ: Քանի որ նա գիտի, թե ինչն է լավ իր ժողովրդի համար: Նա ոչ միայն ցանկանում է պաշտպանել իր ծառաներին անմիտ ընթացքի ցավալի հետևանքներից, այլև ուզում է, որ նրանք երջանիկ լինեն: Նեեմիայի օրերում, երբ շատ հրեաներ ամուսնացել էին այլազգի կանանց հետ, որոնք Եհովայի երկրպագուներ չէին, Նեեմիան անդրադարձավ Սողոմոնի վատ օրինակին: Թեև Սողոմոնի «Աստվածը սիրում էր նրան.... բայց օտար

կանայք նույնիսկ նրան մեղքի մեջ գցեցին» (Նեեմ. 13:23–26): Ուստի համույն իր ծառաների բարօրության Աստված պատվիրում է ամուսնանալ միայն ճշմարիտ երկրպագուների հետ (Սաղ. 19:7–10; Ես. 48:17, 18): Ճշմարիտ քրիստոնյաները երախտապարտ են Աստծու սիրառատ հոգատարության համար և ապավինում են նրա առաջնորդությանը: Երբ հնազանդվում ենք Եհովային որպես մեր Ղեկավարի, մենք ընդունում ենք, որ նա իրավունք ունի ասելու, թե ինչպես վարվենք (Առակ. 1:5):

Կ15 8/15, էջ 26, պրբ. 12

Հեռու մնա վատ ընկերակցություններից այս վերջին օրերում

¹² Ընկերակցությունների հարցում հատկապես պետք է զգուշ լինեն այն ամուսնի քրիստոնյաները, ովքեր ուզում են ամուսնանալ: Աստծու Խոսքը հստակ խորհուրդ է տալիս. «Անհավատների հետ անհավասար լծակից մի՛ եղեք, որովհետև ի՞նչ ընկերակցություն ունի արդարությունը անօրենության հետ: Կամ ի՞նչ ընդհանուր բան ունի լույսը խավարի հետ» (2 Կորնթ. 6:14): Աստվածաշունչը Աստծու ծառաներին, որոնք կողակից են փնտրում, հորդորում է ամուսնանալ «միայն Տիրոջ հետևորդի հետ», այսինքն՝ ամուսնանալ միայն նվիրված ու մկրտված Եհովայի երկրպագուի հետ, որն ապրում է սուրբգրային ուսմունքներին ներդաշնակ (1 Կորնթ. 7:39): Ամուսնանալով հավատակցի հետ՝ քրիստոնյան ձեռք է բերում մի այնպիսի ընկերակից, որը նվիրված է Եհովային և կօգնի իրեն պահպանելու իր անարատությունը:

Հոգևոր գանձեր

Կ04 2/1, էջ 13, պրբ. 4

Եհովան բավարարում է մեր ամենօրյա կարիքները

⁴ Ամեն օրվա հացի համար աղոթելը պետք է մեզ հիշեցնի նաև այն մասին, որ մենք ամեն

որ կարիք ունենք հոգևորապես սնվելու: Հիսուսը, թեև խիստ քաղցած էր երկարատև ծովից հետո, ընդդիմացավ Սատանային, որն առաջարկում էր, որ նա քարերը հաց դարձնի: Հիսուսն ասաց. «Գրուած է՝ Ոչ միայն հացով կ'ապրի մարդ, այլ ամեն խօսքով, որ դուրս է գալիս Աստուծոյ բերանիցը» (Մատթէոս 4:4): Հիսուսն այստեղ մեջբերեց Մովսէս մարգարեի խօսքերը: Վերջինս խորալեզացիներին ասել էր. «[Եհովան] քեզ խոնարհեցրեց, եւ սոված պահեց, եւ մանանայ ուտեցրեց, որ ոչ դու էիր ճանաչում եւ ոչ քո հայրերը, որ քեզ իմացնէ թէ ոչ միայն հացով կ'ապրէ մարդ, այլ մարդը Եհովայի բերանից դուրս եկած ամեն բանով [«խօսքովը», ԱԱ] կ'ապրէ» (Բ Օրինաց 8:3): Եհովան, խորալեզացիներին մանանա մատակարարելով, նրանց հնարավորություն էր տալիս ոչ միայն սնունդ ունենալ, այլև որոշ հոգևոր դասեր քաղել: Օրինակ՝ նրանք պետք է «օրուայ պէտք եղածը նոյն օրը ժողովէ[ին]»: Եթէ նրանք պետք եղածից ավելին հավաքեին, ապա դա հոտելու ու որդնոտելու էր (Ելից 16:4, 20): Սակայն այդպես չէր լինելու վեցերորդ օրը, երբ նրանք երկու անգամ շատ պետք է հավաքեին, որպեսզի շաբաթ օրվա կերակուրն էլ ունենային (Ելից 16:5, 23, 24): Այսպես մանանան հիշեցնում էր նրանց, որ իրենք պետք է հնազանդ լինեն, և որ իրենց կյանքը կախված է ոչ միայն հացից, այլև Եհովայի բերանից դուրս եկած ամեն խոսքից՝

ՀՈՒՆԻՍԻ 28–ՀՈՒԼԻՍԻ 4

ԳԱՆՁԵՐ ԱՍՏԾՈՒ ԽՈՍՔԻՑ | 2 ՕՐԵՆՔ 9–10

«Ի՞նչ է քո Աստված Եհովան խնդրում քեզանից»

w09 10/1, էջ 10, պրբ. 3–4

Ի՞նչ է Եհովան խնդրում մեզնից

Ի՞նչը կարող է մղել մեզ հոժարակամորեն հնազանդվելու Աստծուն: Մովսէսը խոսեց այդ մասին, երբ ասաց. «Քո Եհովայ Աստուածանից վախենաս» (համար 12): Այս վախը

սարսափի զգացում չէ, որն առաջանում է վատ հետևանքների մասին մտածելուց: Այն առողջ վախի զգացում է, որ մարդն ունենում է Աստծու հանդեպ խոր հարգանքից և ակնածանքից մղված: Եթէ խորապես հարգում ենք Աստծուն, ապա կիսուսափենք նրան տիանցնելուց:

Սակայն հիմնականում ի՞նչը պետք է մղի մեզ հնազանդվելու Աստծուն: Մովսէսն ասաց. «Նորան [Եհովային] սիրես, եւ պաշտես քո Եհովայ Աստուծուն բոլոր սրտովդ եւ բոլոր հոգիովդ» (համար 12): Աստծու հանդեպ սերը հիմնված չէ միայն զգացմունքների վրա: Մի աշխատության մեջ ասվում է. «Եբրայերեն զգացական բայերը երբեմն կարող են արտահայտել տվյալ զգացմունքով պայմանավորված գործողություն»: Նույն աղբյուրում նաև գրված է, որ սիրել Աստծուն նշանակում է նրա հետ «սիրով վարվել»: Այլ կերպ ասած՝ եթե իսկապես սիրենք Աստծուն, մենք կվարվենք այնպես, ինչպես իրեն է հաճելի (Առակաց 27:11):

w09 10/1, էջ 10, պրբ. 6

Ի՞նչ է Եհովան խնդրում մեզնից

Մեր հոժարակամ հնազանդությունը օրհնություններ կբերի: Մովսէսը գրեց. «Պատուիրանքները պահիր,որ քեզ համար լաւ լինի» (համար 13): Այո՛, ցանկացած պատվիրան, որ տալիս է Եհովան, և ցանկացած բան, որ նա խնդրում է մեզնից, մեր բարիքի համար է: Այլ կերպ չէր կարող լինել: Աստվածաշունչն ասում է. «Աստված սեր է» (1 Հովհաննես 4:8): Ուստի Եհովան տալիս է միայն այնպիսի պատվիրաններ, որոնք ծառայում են մեր օգտին (Եսայիա 48:17): Դրանք կպաշտպանեն մեզ այսօր շատ վտանգներից, իսկ Աստծու Թագավորության ժամանակ անվերջ օրհնություններ կբերեն մեզ:

c/, էջ 16, պրբ. 2

Իսկապե՞ս կարող ես «մոտենալ Աստծուն»

² Նման մտերմություն վայելողներից էր Աբրահամը՝ հեռավոր անցյալում ապրած մի

մարդ: Այդ նահապետին Եհովան անվանեց «իմ ընկեր» (Եսայիա 41:8): Այո՛, Աստված նրան համարում էր իր ընկերը: Աբրահամը նման մտերմության էր արժանացել այն պատճառով, որ «հավատ ընծայեց Աստծուն» (Հակոբոս 2:23): Այսօր նույնպես Եհովան առիթներ է փնտրում մտերմանալու նրանց հետ, ովքեր սիրուց մղված՝ ծառայում են իրեն, և «թանկ է համարում» նրանց (2 Օրենք 10:15): Նրա Խոսքը քաջալերում է. «Մոտեցեք Աստծուն, և նա կմոտենա ձեզ» (Հակոբոս 4:8): Այս խոսքերը թե՛ հրավեր են, թե՛ խոստում:

Հոգևոր գանձեր

it-1, էջ 103

Ենակիմ

Արտասովոր չափեր ունեցող մարդկանց ցեղ, որոնք բնակվում էին Քանանի լեռնային շրջանում և ծովափնյա որոշ շրջաններում, մասնավորաբար երկրի հարավում: Մի ժամանակ Քեբրոնում երեք անվանի ենակիմներ էին ապրում՝ Աքիմանը, Սեսին և Թոլմին (Թվ 13:22): Տասներկու հրեա հետախույզները հենց Քեբրոնում առաջին անգամ տեսան ենակիմներին: Ինչից հետո նրանցից տասը սարսափահար պատմեցին իրենց տեսածի մասին և պնդեցին, որ այդ մարդիկ նախաջրհեղեղյան նեֆիլիմների սերունդն են, և որ նրանց համեմատ իսրայելացիները «մորեխների» նման են (Թվ 13:28–33; 2Օր 1:28): Քանի որ ենակիմները չափազանց բարձրահասակ էին, երբեմն նրանց անգամ համեմատում էին այնպիսի հսկայամարմին մարդկանց հետ, ինչպիսիք էին հմիմներն ու ուֆայիմները: Ենակիմները, ըստ երևույթին, այնքան ուժեղ էին, որ մարդիկ նրանց մասին հետևյալ ասացվածքն էին հորինել. «Ո՞վ կարող է ընդդիմանալ Ենակի որդիներին» (2Օր 2:10, 11, 20, 21; 9:1–3):